

ASKARRUTTAAKO ARVIOINTI?

Mukaan! – Valtakunnalliset musiikkikasvatuspäivät 19.11.2021

KT, MuM Eija Kauppinen

MuM Elina Laakso

Musiikkipedagogi (AMK) Timo Saarinen

Yhteenveto työpajatyöskentelystä

MIKÄ AUTTAISI OPETTAJAA KEHITTÄMÄÄN ARVIOINTIOSAAMISTAAN?

Mukaan! -musiikkikasvatuspäivien arviointityöpajassa osanottajat jakoivat Flingassa ajatuksia ja kommentteja siitä, mikä auttaisi opettajaa kehittämään arviointiosaamistaan. Osanottajien kirjauksia lukiessamme olemme päätyneet tulkintaan, että osanottajien näkemyksen mukaan arviointiosaamisen kehittäminen liittyy ennen kaikkea vuorovaikutustaitoihin, yhteistyön tekemiseen oppilaitoksessa, työn tietopohjan hallitsemiseen ja oman toiminnan kriittiseen pohdintaan. Kommenteissa mainitaan myös opetussuunnitelman linjausten tunteminen.

Vuorovaikutustaidot

Vuorovaikutustaitoihin liittyvät kommentit

- avoimuus – uteliaisuus – avarakatseisuus – suvaitsevaisuus – laaja näköala – reagointi muuttuvaan maailmaan
- läsnäolo – dialogisuus – oppilaan kuuleminen – lämpö – kannustavuus – pitkäjänteisyys – luottamuksen ilmapiiri – rohkea kokeilu – tekemällä arviointia, pysähtyä tasaisin väliajoin miettimään sitä
- maltti pysähtyä kuuntelemaan oppilasta – oppilaan kuunteleminen – oman opettajan näkemys ja kuuleminen pitemmän ajan kehityksestä – sosiaalinen pelisilmä
- jatkuva arviointi, ei pelkkiä taso-/lukukausiarvioita – työ rakentuu jatkuvan arvioinnin päälle – selkeä lähitavoitteiden asettelu, yhdessä oppilaan kanssa arviointi – itsearviointi – tutkintotilanteen vs. oppimisprosessin arviointi – ennakkotiedot arvioitavista – asettaa itsensä oppilaan asemaan – asettuminen oppilaan asemaan, palautteen kysyminen oppilalta

Kommenttien joukosta löytyvät esimerkiksi sanat avoimuus, uteliaisuus, avarakatseisuus, dialogisuus ja läsnäolo. Ne voivat viitata työhön asennoitumiseen ja toisten kanssa toimimiseen sekä myös tapaan olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

Arvioinnin asiantuntijat ovat korostaneet, että arvioinnissa on kyse vuorovaikutuksesta. Mitä paremmin oppilaan ja opettajan vuorovaikutus toimii, sitä todennäköisemmin annettu palaute on merkityksellistä ja vaikuttavaa. Palautteen antaminen on luonteva osa jokaista soittotuntia ja kaikkea ryhmäopetusta. Olennaista näissä tilanteissa on osapuolten läsnäolo ja dialoginen suhde, jossa molemmat osapuolet tulevat kuulluiksi ja jonka myötä oppilaan osallisuus oman työnsä tarkasteluun vahvistuu.

Opettajan ammattitaitoa on vastavuoroisen vuorovaikutussuhteen rakentaminen oppilaan kanssa. Voi kuitenkin olla, että sana arviointi tuo mieleen ennen kaikkea objektiivisuuden, ulkopuolelta katsomisen vaatimuksen. Objektiivisuus voi olla tavoiteltava asia jossain tilanteessa, mutta esimerkiksi oppitunneilla annettavan palautteen ja ohjaamisen kannalta vuorovaikutus ja dialogissa toimiminen on olennaista. Ulkopuolelta katsominen jättää oppilaan yksin sen sijaan, että oppilaan oppiminen ja edistyminen olisi opettajan ja oppilaan yhteinen asia.

Vuorovaikutukseen perustuva rohkaiseva ja kannustava palaute tarkoittaa eteenpäin katsomista yhdessä. Palautetta antamalla opettaja ohjaa oppilasta oman oppimisen pohtimiseen siten, että oppilas vähitellen ymmärtää, miten hänen kannattaa työskennellä oppiakseen.

Yhteistyön tekeminen oppilaitoksessa

Yhteistyön tekemiseen viittaavat Flinga-kommentit

- yhteistyö – yhteinen arvokeskustelu – yhteinen tiedon jakaminen opettajien kesken – yhdessä sovitut, yhteiset tavoitteet – vertaistuki – yhteistyö kollegan kanssa – yhteisopettajuus – toisten opetuksen seuraaminen – aika, hyvä suunnittelu, vertaistuki ja pallottelu – me-henki
- keskustelut kollegoiden kanssa – kollegio – arviointikriteereiden vertailu muiden oppilaitosten kanssa – kollegiotuki, siitä mitä arvioidaan – arvioijien vertaisarviointi arviointitilanteessa – vastavuoroisuus
- arviointitilanteiden tunnistaminen – arviointiperusteiden säännöllinen läpikäyminen ja auki puhuminen - esihenkilöiden ja kollegioiden tuki – vertaistuki (kollegoilta ajatuksia) – dialogi toisten palautteen antajien kanssa – yhteisöllisyys ja toimintatapojen vertailu – yhteisopettajuus – ennakkosuunnittelu ja sen jäsentely suullisessa palautteessa esim. tasosuorituksen arvioinnissa, instrumenttitaidot, tyylinhallinta & tulkinta ja esiintyminen – kirjattujen arvioiden kriittinen tarkastelu
- helppo järjestelmä kirjallisen sanallisen palautteen/arvioinnin antamiselle

Osa esitetystä kommentista on tulkittavissa siten, että osanottajat näkevät yhteistyön tekemisen arviointiosaamisen kehittymisen ehtona. Opettajan arviointityötä tukee se, että opettajayhteisössä on yhteinen käsitys työn arvoista ja tavoitteista. Arviointiperusteiden ja arvioinnin kriteerien säännöllinen yhteinen läpikäynti tarjoaa mahdollisuuden arviointitaitojen kehittymiselle. Arviointia ja arvioinnin käytäntöjä on myös hyvä suunnitella yhdessä.

Kommenteista voi tehdä johtopäätöksen, että arjen työn lomassa olisi hyödyllistä päästä keskustelemaan arvioinnin käytännön kysymyksistä kollegojen kanssa. Ammatillista kehittymistä tukisivat myös esimerkiksi yhteisopettajuus ja toisen opettajan opetuksen seuraaminen.

Työn tietoperusta ja oman toiminnan kriittinen pohdinta

Työn tietoperustaan ja oman toiminnan kriittiseen pohdintaan liittyvät Flinga-kommentit

- arvioinnin opiskelu – asenne omaan oppimiseen – itsensä haastaminen – oman vuorovaikutuksen vuosihuolto – itsereflektointi – omien käytäntöjen ja tapojen katselu ulkoapäin – boksen ulkopuolelle katsominen
- syvälinen itsereflektio, arvojen tiedostaminen, ei pelkää vanhojen totuttujen kaavojen ja mallien muuttamista. Käytännön työkalut, kuten valmiit pohjat arviointiin. – Opettaja on

valmis myös itse ottamaan palautetta ja arviointia vastaan. Tämän edellytyksenä on, että opettajalla on hyvä omanarvontunto ja itsetunto, eikä lähde puolustuskannalle. Kollegiaalinen keskustelu on tärkeää!

- substanssiosaaminen; jos opettaja osaa asiansa syvällisesti, hän ymmärtää myös, miten arvioidaan kehitystä – selkeä tavoitteiden rajaaminen – asettuminen oppilaan osaan – oppilaalta oppiminen
- itsensä ja ammattitaitonsa virkeänä pitäminen – tutkimustietoon perehtyminen ja säännöllinen koulutus – oman historian kokemuksista ammentaminen – oma tunnetaitotyöskentely – oman toiminnan reflektointi – reflektiotaidot esim. vuorovaikutuksessa – empatiataidot
- tieto arviointitilanteeseen liittyvistä psykologisista jännitteistä
- opetussuunnitelman lukeminen – kriteereiden tunteminen – tavoiteasettelu – sopivien tavoitteiden asettaminen – hyvät ohjeistukset – selkeät ohjeet – koulutus

Kommenteista on tulkittavissa näkemys, että arvioinnin asiat vaativat opiskelua. Opettajan on hyvä haastaa ajatteluaan ja toimintatapojaan. Kyky katsoa omia käytäntöjä ja tapoja ikään kuin ulkoapäin voisi olla tässä avuksi. Arviointiosaamisen kehittymistä ja arvioinnin toteuttamista tukee syvälinen substanssiosaaminen sekä kyky asettua oppilaan asemaan ja ymmärrys arviointitilanteisiin liittyvistä jännitteistä.

Arvioinnin, palautteen antamisen ja ohjaamisen kannalta on olennaista, että opettaja hallitsee oppilaitoksen opetussuunnitelman. Opinnoilla on opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet, joiden arkeen vieminen on opettajan tehtävä. Ne antavat suunnan, opettaja muokkaa niistä oppimisprosessin eri vaiheisiin sopivat tavoitteet ja ohjaa oppilasta vähitellen asettamaan myös omia tavoitteitaan.

Arviointia ja opettajuutta käsittelevää kirjallisuutta löydät aivan tämän dokumentin lopusta.

Työpajoissa syntynyt aineisto

Seuraavassa työpajojen osallistujien Flinga-alustoille kirjaamat ajatukset ovat excel-dokumenttiin tallentuneessa järjestyksessä niin, että muutama pariin kertaan toistunut sama maininta on yhdistetty. Kummankin työpajan kommentteja on luokiteltu värien avulla, minkä jälkeen molempien työpajojen aineistoja tarkastellen ovat hahmottuneet vuorovaikutustaitoihin, yhteistyöhön ja opettajan omaan osaamiseen ja työnsä pohdintaan liittyvät kokonaistulkinnat.

Mikä auttaisi opettajaa kehittämään arviointiosaamistaan? – ryhmä 1

avoimuus
 uteliaisuus
 avarakatseisuus
 Ei tapahdu hetkessä
 Yhteisopettajuus
 dialogisuus
 Yhteinen tiedon jakaminen opettajien kesken
 Itse-reflektointi
 Yhteiset tavoitteet
 boksen ulkopuolelle katsominen
 Läsnäolo
 opsin lukeminen

Yhteistyö
 Arvioijien vertaisarviointi arviointitilanteessa
 Yhteistyö
 lämpö ja kannustavuus
 Uteliaisuus
 Vertaistuki
 Asettuminen oppilaan osaan
 Selkeät ohjeet
 Oman vuorovaikutuksen vuosihuolto
 Kannustavuus
 Substanssiosaaminen. Jos opettaja osaa asiansa syvällisesti, hän ymmärtää myös, miten arvioidaan kehitystä.
 Vertaistuki
 Yhteiset arvokeskustelut
 Arvioinnin opiskelu
 Pitkäjänteisyys
 Asettamalla sopivia tavoitteita
 oppilaan kuuleminen
 Yhteistyö kollegan kanssa
 tavoitteiden asettaminen
 Tekemällä arviointia, pysähtyä tasaisin väliajoin miettimään sitä
 Hyvät ohjeistukset
 Uteliaisuus/avoimuus
 Laaja näköala
 Vastavuoroisuus
 yhdessä sovitut tavoitteet
 Reagointi muuttuvaan maailmaan
 kriteereiden tunteminen
 Luottamuksen ilmapiiri
 Rohkea kokeilu
 Omien käytäntöjen ja tapojen katselu ulkoapäin.
 Kollegiotuki, siitä mitä arvioidaan
 Itsensä haastaminen
 Aika, hyvä suunnittelu, vertaistuki ja pallottelu
 Tavoite-asettelu
 Avarakatseisuus
 Sosiaalinen pelisilmä
 Asenne omaan oppimiseen
 Oppilaan kuunteleminen
 Malti pysähtyä kuuntelemaan oppilasta.
 Keskustelut kollegoiden kanssa
 Oman opettajan näkemys ja kuuleminen pitemmän ajan kehityksestä
 Tieto arviointitilanteeseen liittyvistä psykologisista jännitteistä
 Selkeä tavoitteiden rajaaminen
 Koulutus
 Kollegio
 Arviointikriteereiden vertailu muiden oppilaitosten kanssa
 Oppilaaltaan oppiminen
 Me-henki
 Toisten opetuksen seuraaminen
 Suvaitsevaisuus

Ensimmäisen työpajan keskustelusta:

- Miksi muutos ottaa aikaa? Mekö teemme sen hitaasti? Voitaisiinko tehdä jotain?
- Huomaa hyvä! (Kaisa Vuorisen luento aamupäivällä)
- Summatiivisuus, joka riivaa meitä.
- Ollaan niin asian ytimessä kuin vain voidaan. Kentällä tapahtunut jo hienoa muutosta. Seuraava steppi liittyy juuri dialogiin. Dialogi – kun osallinen on itsekin valmis muuttamaan. – Arjen vuorovaikutuksen käytännöt. – Tunsitko piston sydämessäsi; hyvä, jos tunsit. – Rehtorit ja opettajat ⇔ työkaluja arjen kehittämiseen.

Mikä auttaisi opettajaa kehittämään arviointiosaamistaan? – ryhmä 2

Asettaa itsensä oppilaan asemaan

Ennakkosuunnittelu ja sen jäsentely suullisessa palautteessa esim. tasosuorituksen arvioinnissa.

– Instrumenttitaidot, tyylinhallinta & tulkinta ja esiintyminen.

Yhteisopettajuus

Empatiataidot

Yhteisöllisyys ja toimintatapojen vertailu

Dialogi toisten palautteen antajien kanssa

Vertaistuki (kollegoilta ajatuksia)

Reflektiotaidot esim. vuorovaikutuksessa

Ennakkotiedot arvioitavista

Kirjattujen arvioiden kriittinen tarkastelu

Syvällinen itsereflektio, arvojen tiedostaminen, ei pelkää vanhojen totuttujen kaavojen ja mallien muuttamista. Käytännön työkalut, kuten valmiit pohjat arviointiin.

Arviointitilanteiden tunnistaminen

Arviointiperusteiden säännöllinen läpikäyminen ja auki puhuminen

Esihenkilöiden ja kollegioiden tuki

Asettuminen oppilaan asemaan, palautteen kysyminen oppilaalta.

Oma tunnetaitotyöskentely

Jatkuva arviointi, ei pelkkiä taso-/lukukausi arvioita. Työ rakentuu jatkuvan arvioinnin päälle.

Itsearviointi

Tutkintotilanteen vs. oppimisprosessin arviointi

Oman historian kokemuksista ammentaminen

Oman toiminnan reflektointi

Tutkimustietoon perehtyminen ja säännöllinen koulutus

Opettaja on valmis myös itse ottamaan palautetta ja arviointia vastaan. Tämän edellytyksenä on, että opettajalla on hyvä omanarvontunto ja itsetunto, eikä lähde puolustuskannalle.

Kollegiaalinen keskustelu on tärkeää!

Itsensä ja ammattitaitonsa virkeänä pitäminen

Selkeä lähitavoitteiden asettelu, yhdessä oppilaan kanssa arviointi

Helppo järjestelmä kirjallisen sanallisen palautteen/arvioinnin antamiselle

Toisen työpajan keskustelusta:

- Meille iskostettu kurssitutkinnot ja tasosuoritukset (karmeaa termi). – Oma opettaja ei saanut sanoa – iskostettu selkäreppuun, selkärankaan, aivoihin. – Meillä on liikaa arviointia. – Taakkana menneisyys => vapaus => kaivataan tarkempia ohjeita.

ARVIOINTIIN JA OPETTAJUUTEEN LIITTYVÄÄ KIRJALLISUUTTA

Atjonen, P. 2007. Hyvä, paha arviointi.

<https://wiki.uef.fi/pages/viewpage.action?pageId=33656978>

Atjonen, P. 2021. Kehittävä arviointi (Olympiakomitea, urheiluseuratoiminnan verkostopäivät, power point -esitys). https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2021/02/ea7bebc4-kehittava-arviointi_seuratoiminnan-verkostopaivat_10.2.2021_paivi-atjonen.pdf

Halinen, I., Hotulainen, R., Kauppinen, E., Nilivaara, P., Raami, A. & Vainikainen, M.-P. 2016. Ajattelun taidot ja oppiminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hasu, J. 2017. "Kun siihen pystyy kuitenkin, ei oo mitään järkeä olla tekemättä". Väitöskirja. Jyväskylä studies in humanities 330. University of Jyväskylä. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Helsingin yliopiston arviointikeskus. Oppimaan oppiminen – mitä se on?

<https://www.helsinki.fi/fi/verkostot/koulutuksen-arviointikeskus/oppimaan-oppiminen-mita-se-on>

Hotulainen, R. & Vainikainen, M-P. 2017. Arviointipalautteen merkitys minäkäsityksen kehittymiselle. Teoksessa E. Kauppinen & E. Vitikka (toim.) Arviointia toteuttamassa. Näkökulmia monipuoliseen oppimisen arviointiin. Helsinki: Opetushallitus, 26–41.

Huhtinen-Hilden, L. 2012. Kohti sensitiivistä musiikin opettamista. Ammattitaidon ja opettajuuden rakentumisen polkuja. Väitöskirja. Jyväskylä yliopisto. Jyväskylä Studies in Humanities 180. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/37882/9789513947194.pdf>

Huottilainen, M. 2019. Näin aivot oppivat. Keuruu: Otava.

Ihme, I. 2009. Arviointi työvälineenä. Lasten ja nuorten kasvun tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Jordan-Kilikki, P., Kauppinen E. & Viitasalo-Korolainen, E. 2013. Musiikkipedagogin käsikirja. Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa. Oppaat ja käsikirjat 2012:12. Opetushallitus: Helsinki.

Kansallinen arviointiosaamisen kehittämisverkosto KAARO. (2019–2022) Materiaalit.

<https://www.kaaro.fi/materiaalit>

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. (2019). "Että tietää missä on menossa". Oppimisen arviointi perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa.

https://karvi.fi/app/uploads/2019/04/KARVI_0719.pdf

Kauppinen E. Tukimateriaali taiteen perusopetuksen arviointiin. Opetushallitus.

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tukimateriaali-taiteen-perusopetuksen-arviointiin>

Kauppinen, E. & Vitikka, E. (toim.) 2017. Arviointia toteuttamassa. Näkökulmia monipuoliseen oppimisen arviointiin. Helsinki: Opetushallitus.

Keltikangas-Järvinen, L. & Mullola, S. 2014. Maailman paras koulu? Helsinki: WSOY.

Korhonen, T. & Kangas, K. (toim.) 2020. Keksimisen pedagogiikka. Keuruu: Otava.

Lonka, K. 2014. Oivaltava oppiminen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

López-Iñiguez, G. 2017. Työkalupakki soitonopettajille. Konstruktivistisen soitonopetuksen edistäminen pedagogisen tasa-arvoisuuden mekanismina. Artsequal.

<https://www.artsequal.fi/documents/14230/0/artsequal+-+2017+-+toolkit+-+lopez+-+suomi+2017+11+06.pdf/0c04becc-b1d8-4765-9d9f-09567cc21e9a>

Luostarinen, A. & Nieminen, J.H. 2019. Arvioinnin käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Luostarinen A. & Peltomaa I.-M. 2016. Reseptit OPSin käyttöön. Opettajan opas työssä onnistumiseen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Norrena, J. 2021. Opettajan vaikeat kysymykset. Keuruu: Otava.

Opetushallitus. Arviointisanasto opettajalle. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/arviointisanasto-opettajille>

Ouakrim-Soivio, N. 2015. Oppimisen ja osaamisen arviointi. Keuruu: Otava.

Palonen, T., Lehtinen, E. & Gruber, H. 2021. Osaaminen ja harjoittelu ja niiden taustalla oleva sosiaalinen konteksti musiikin alalla. Teoksessa S. Pekkilä, M. Rastas & E. Laakso (toim.) Mahdolliset maailmat. Puheenvuoroja taidealojen opettajuudesta ja opettajankoulutuksen kehittämisestä. Helsinki: Taideyliopisto, 198–212.

Pekkilä, S., Rastas, M. & Laakso, E. (toim.) 2021. Mahdolliset maailmat. Puheenvuoroja taidealojen opettajuudesta ja opettajankoulutuksen kehittämisestä. Helsinki: Taideyliopisto.

https://taju.uniarts.fi/bitstream/handle/10024/7269/Mahdolliset_maailmat_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Salmela-Aro, K. (toim.) 2018. Motivaatio ja oppiminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/186920_taitteen_perusopetuksen_laajan_oppimaan_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1_0.pdf

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/186919_taitteen_perusopetuksen_yleisen_oppimaan_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1_0.pdf

Toivola, M. 2019. Käänteinen arviointi. Helsinki: Edita Publishing Oy.